

Recensioner

Martin Danielsson: Digitala distinktioner: Klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker

Högskolan i Jönköping, 2014, 454 s., ISBN: 978-91-628-9118-3.

Det är med en mycket sympatisk inställning jag läser Martin Danielssons doktorsavhandling *Digitala distinktioner: Klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker*. Redan vid rubriken förstår man som läsare att angreppssättet kommer ligga långt ifrån det "mediecentriska" som vi i vårt fält blivit vana vid. Låt mig uppehålla mig ett slag vid detta. Mediecentrism kan yttra sig på tre huvudsakliga sätt. Den yttras epistemologiskt när medieforskarens kunskapssökande överlappar med mediebranschens. Den kunskap sådan medieforskning vill generera är en som löser praktiska problem inom mediefältet (exempelvis: "vad måste journalistiken göra för att överleva i det digitala medielandskapet?"). Mediecentrismen yttras ontologiskt då medieforskaren konstruerar medierna eller teknologin som central förklaringsfaktor för det sociala livet, och på så vis utgår från medierna i sin förståelse för hur det sociala livet är betingat (här överlappar det mediecentriska med det teknikdeterministiska). Denna typ av mediecentrism återfinns i mycket av "medialisering"-forskningen. För det tredje kan mediecentrismen vara metodologisk. Detta inträffar då analytiskt fokus läggs på medierna själva (exempelvis mediernas texter eller mediernas organisation – vilket inte är fel i sig) samtidigt som slutsatserna sträcker sig långt bortom medierna. Denna typ av forskning återfinns i den typ av diskursanalys där

människor "[have] no reality beyond texts" (Bourdon, 2015:8).

Danielssons avhandling är icke-mediecentrisk i alla dessa avseenden. För det första är problemområdet som avhandlingen söker bidra med ny kunskap till det samtida klassamhället och hur det upprätthåller dess under- och överordning. Närmare bestämt ligger fokus på hur klass spelar roll för hur unga män navigerar bland digitala gods och praktiker (studiens frågeställning). Här finns alltså en vilja från forskarens sida att förstå mediepraktiker ur ett bredare samhälleligt perspektiv. För det andra anammas ett kultursociologiskt förhållningssätt via Bourdieu, vilket för många medievetarare innebär en radikal kontextualisering. Mediepraktiker förstås här som inbäddade i sociala "fält". Danielsson tar därför noggrann hänsyn till de unga männens olikartade existensbetingelser samt deras divergerande orienteringar i den sociala världen (attityder till skolan, framtidsplaner osv). I praktiken betyder detta att två av kapitlen (5 och 6) inte skulle utgöra främmande element i en avhandling i utbildningssociologi. För det tredje läggs metodologiskt fokus på "det vardagliga" genom att studera de unga männens utsagor i intervjuer. Det är ett sådant, icke-mediecentriskt, fokus som ligger till grund för avhandlingens elva kapitel. I det som följer ger jag en sammanfattning av avhandlingen för att sedan diskutera dess bidrag och (begränsade) begränsningar.

Kapitel 1 redogör för studiens mål, syfte och frågeställning (mycket av vilket jag redan redogjort för ovan). Kapitel 2 placerar

Recensent: **Johan Lindell**, Ph.d., Forskare, Medie- och kommunikationsvetenskap, Karlstads universitet.

studien i en tidigare akademisk diskurs och utgör ett övertygande argument för varför medieforskningen bör ta klass på allvar och frångå teknikromantiseringade idéer om "nätgenerationen" vars medlemmar antas blivit "ett med tekniken" (p. 35). Ett sätt återinföra klass som analytiskt verktyg och frångå teknikromantiska föreställningar kring människors mediepraktiker är att anamma Bourdieus tankegångar. Kapitel 3 presenterar Bourdieus verktygslåda. Kapitlet är en pedagogisk genomgång av klassbegreppet och Bourdieus teori. Huvudargumentet är att klass utgör mer än materiella tillgångar: klass befästs också av ett kulturellt kapital, och klass är också ett sätt på vilket människor orienterar sig i den sociala världen - deras preferenser, strategier och praktiker (habitus). Kapitel 4 redogör för studiens design. Studien bygger på 34 intervjuer med unga män från Göteborg och "Lil-lered". Avhandlingen ämnar problematisera idén om "nätgenerationen" och därför ligger unga människor i fokus. Tanken är att uppfylla studiens mål genom att metodologiskt närma sig de unga och deras mediepraktiker i intervjusamtal, som ibland berör känsliga ämnen som pornografi. Det är en anledning till varför det uteslutande är män som intervjuas (eftersom forskaren är man och sannolikt har lättare att närma sig sådana ämnen i intervjuer med män än med kvinnor). Kapitlet visar på en reflexiv hållning gentemot metod och material - inspirerat av Bourdieus tankegångar om att samhällsforskaren måste "objektifiera sig själv" och att klass konstrueras även under intervjusamtal (där forskaren/intervjuaren ofta står för en symbolisk överhet).

Kapitel 5-10 utgör de empiriskt baserade delarna av avhandlingen. I enlighet med Bourdieus idéer om "sociologins hantverk" inleds dessa kapitel (kapitel 5) med att kartlägga "objektiva skillnader i livsvillkor som präglar poj-karnas vardagsliv" (p. 153). Här konstrueras klassindelningen ("de kulturellt kapitalstarka", "de uppåtsträvande" samt "de kulturellt kapitalsvaga") som ligger till grund för de kommande analyserna. Kapitel 6 följer sedan med att synliggöra klassens subjektiva dimension (klasshabitus), nämligen gruppernas olika sätt

att förhålla sig till den sociala världen, exemplifierade genom attityder till skolan, fritiden och framtiden. Dessa två kapitel är centrala eftersom de positionerar männen i deras sociala sammanhang - i de "strider" som pågår på "utbildningens fält" och de olika villkoren på vilka männen deltar i dessa. Epistemologiskt är alltså männen inte i första hand "medieanvändare" eller en "mediepublik" utan snarare sociala-, historiskt betingade agenter vars vardagsliv består av en mängd praktiker, däribland mediepraktiker. Detta är en central aspekt av en icke-mediecentrisk epistemologi (se Lindell 2015 för en vidare diskussion).

Kapitel 7 har den viktiga funktionen att etablera den kollektivt erkända symboliska ordningen bland digitala gods och praktiker - en förutsättning för att kunna ta sig an frågan om hur de olika grupperna navigerar i densamma. De unga männen accepterar, i stort, en gemensam ordning där informationsinhämtning höjs upp som "gott" och "nyttigt" och där dator- och tv-spel och dobbel skrivs ned. Kapitel 8 slår ett slag för att det inte är materiella tillgångar till olika medietekniker som spelar den avgörande rollen för hur klass strukturerar mediepraktiker. Dock lyfts den "digitala måttfullheten" fram som förknippad med det kulturella kapitalet. Det som istället utmärks när det kommer till klass och mediepraktiker är hur olika grupper navigerar i den symboliska ordningen av digitala gods och praktiker som de kollektivt erkänner och tar för given. Kapitel 9 synliggör precis detta och talar på så sätt direkt till avhandlingens frågeställning. De kulturellt kapitalstarka "gillar vad som gillas" enligt den symboliska ordningen (p. 319) och ger sig med "naturlig" lätthet i kast med sådana mediepraktiker som kan tänkas ge avkastning på "utbildningens fält" (exempelvis blogga, hämta information, läsa nyheter). Samtidigt "ogillar de det som ogillas" och distanserar sig från "illegitima" mediepraktiker (för mycket isolerat spelande, till exempel). De "uppåtsträvande" - som delar de kapitalstarkas framtidsplaner men inte deras privilegierade existensvillkor - kämpar med att avvärja sig från den egna smaken för det "illegitima" och för att disciplinera sig i

förhållande till det erkända och ”nyttiga”. De balanserar, för att använda Danielssons ord, mellan ”förnuft och känsla”. De kapitalsvaga, till sist, ser fritiden och medieanvändningen som en kulturell frizon, avskild skolan och dess förväntningar.

Teknikromantiker menar att internet demokratiserar det politiska deltagandet. Kapitel 10 i Danielssons avhandling visar att ett sådant deltagande bottnar i ett visst klasshabitus. Politiskt deltagande via internet handlar inte bara om att kunna göra sin röst hörd, utan också om att ”höra sin röst gjord” (p. 335). Detta är en slående poäng. De kulturellt kapitalstarka är mer benägna att se sig själva som sådana som ”tar till orda” på internet medan de övriga exkluderar sig själva, även i de fall de anser sig vara politiskt intresserade.

Klass spelar alltså roll för hur unga män navigerar i det digitala medielandskapet. Danielsson visar hur habitus genererar mer eller mindre medvetna strategier för vilka digitala gods och praktiker som är ”till för mig” och vilka som är ”till för andra”. Samhällets över- och underordning reproduceras i de unga männens klassbaserade smak/avsmak för det legitima/illegitima, något som diskuteras i det avslutande kapitlet (11). De ”legitima” mediepraktikerna som de kapitalstarka ägnar sig åt ger potentiell avkastning på utbildningens fält. Det ”motstånd” mot den legitima kulturen som utövas av de kapitalsvaga leder till minskad avkastning på samma fält och bidrar således till reproduktionen av den egna underordningen.

Sammanfattningsvis utgör Danielssons avhandling en nyanserad, djupgående och sofistikerad belysning av hur klass spelar roll för hur unga män navigerar i det digitala medielandskapet. I vissa stunder vill man dock, precis som Danielsson själv skriver, se hur de dynamiker som materialiseras i avhandlingen ter sig i relation till ett större/annat empiriskt material, framförallt bland kvinnor. Jag hade också gärna sett en kompletterande medietnologisk ansats som hade tillåtit forskaren att komma åt ”vardagen” bortom respondenternas utsagor om densamma. Men snarare än att utgöra denna studies brister, är dessa poänger uppdrag åt framtida forskning.

Digitala distinktioner: Klass och kontinuitet i unga mäns vardagliga mediepraktiker är dubbelt viktig i sitt bidrag till den samtida medieforskningen. För det första i den kunskap den genererar om relationen mellan klass och mediepraktiker i en tid då medier genomsyrar vår vardag. För det andra i den lektion i det mediesociologiska hantverket som avhandlingen utgör. Avhandlingen exemplifierar god icke-mediecentrisk och ”Bourdieuisk” medieforskning.

Referenser

- Bourdon, Jerome (2015) 'Detextualizing: How to write the history of audiences', *European Journal of Communication* 30(1):7-21.
- Lindell, Johan (2015) 'Bourdieuian Media Studies: Returning Social Theory to Old and New Media'. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, vol. 16, nr 3, s. 362-377.